

بازخوانی حریم‌های عاطفی و حدود الهی برای خانواده‌ها در ترازوی شریعت

مرزهای محرمیت در دورهمی‌های خانوادگی

ریحانه‌عامل‌نیک؛ در روزگار مابا گسترش شبکه‌های ارتباطی، میهمانی‌های خانوادگی و دورهمی‌های فامیلی شکل تازه‌ای به خود گرفته است. در این میان، گاهی زیر عنوان روشنفکری، صمیمیت و فامیل که غریبه نیست! مرزهای دقیق شرعی و عرفی میان محرم و نامحرم دستخوش تساهل و تسامح، غفلت‌ویی توجهمی می‌شود. این پدیده‌به‌ویژه برای نسل جوان و نوجوان که در آستانه‌شکل‌گیری هویت اجتماعی و شخصیتی خود هستند، خطرات آشکار و پنهانی به همراه دارد.

بازخوانی این حدود، نه به معنای خشک اندیشی یا قطع صله رحم، که تلاشی هوشمندانه برای صیانت از آرامش روانی خانواده، حفظ حریم عفت عمومی و تربیت نسلی است که می‌داند چگونه میان مهرورزی فامیلی و حدود الهی تعادلی استوار برقرار کند. در این راستا با حجت‌الاسلام والمسلمین محمدباقر مشکاتی، کارشناس دینی و پژوهشگر به گفت‌وگو پرداخته‌ایم.

■ **فلسفه حریم‌داری در اسلام؛ صیانت از کرامت انسان**
در نگاه قرآن کریم، حریم‌های محرم و نامحرم و توصیه‌ها به حفظ چشم و پوشش، ابزارهایی برای صیانت از کرامت انسانی و بهداشت روحی جامعه و خانواده است. اسلام مخالف صمیمیت نیست، بلکه با بی‌قیدوبندی و فروپاشی حصارهای عفت که تهدیدی برای آرامش درون خانواده‌گی است، مبارزه می‌کند. قرآن کریم در سوره مبارکه نور (آیات ۳۰ و ۳۱)، به‌صراحت به مؤمنان (زن و مرد) دستور می‌دهد حریم‌نگاه و پوشش خود را حفظ کنند: «به مؤمنان بگو چشم‌های خود را (از نگاه‌به نامحرمان فروگیرند و دامن خود را حفظ کنند؛ این برای آن‌ها پاکیزه‌تر است؛ خداوند از آنچه انجام می‌دهید آگاه است؛ و به زنان مؤمن بگو چشم‌های خود را (از نگاه‌هوس آلود) فروگیرند و دامن خود را حفظ کنند...». برخلاف تصور رایج، شریعت اسلامی مخالف گرمی روابط فامیلی و صله رحم نیست. قرآن کریم در سوره مبارکه نور (آیات ۳۰ و ۳۱) پس از امر به غض بصر (فروپوشاندن نگاه) و حفظ حریم عفاف، آن را موجب تزکیه و طهارت روح معرفی می‌کند: ذَلِكْ أَزْكَیَ لَکُمْ (این برای پاکیزگی آنان بهتر است).

حفظ حریم، به معنای ایجاد فاصله یا سردی در روابط نیست؛ بلکه ساختن یک حصار امن است تا صمیمیت فامیلی به کانون آرامش و محبت پایدار بدل شود. وقتی والدین با رفتاری مؤدبانه و محترمانه این حدود را رعایت می‌کنند، به فرزندان خود می‌آموزند ارزشمندترین روابط، آن‌هایی هستند که با احترام به کرامت انسانی گره خورده‌اند. تعبیر ذَلِكْ أَزْكَیَ لَکُمْ نشان می‌دهد کنترل ورودی‌های حسی، مانع مقایسه‌های وسوسه‌انگیز و توقعات ناپجا شده و بهداشت روان خانواده را تضمین می‌کند. همچنین در این نگاه، مرزهای محرم و نامحرم مانند خطوط راهنمایی و رانندگی هستند که هدفشان توقف حرکت نیست، بلکه ایمن‌سازی مسیر تعامل است.

■ **آسیب‌شناسی صمیمیت‌های افراطی در میهمانی‌ها و مناسبات امروزی**
متأسفانه گاهی در میهمانی‌های فامیلی، پاره‌ای از رفتارها

دیدگاه

رواق | در نظریه‌های سیاسی مدرن، «مردم» اغلب ابزاری برای کسب مشروعیت یا تاکتیکی مقطعی برای عبور از بحران‌ها تلقی می‌شوند، اما در هندسه اندیشه اسلامی، حضور مردم نه یک «ژست سیاسی»، بلکه شالوده و بنیان اصلی «تمدن‌سازی» است.

برای بررسی ابعاد عمیق این نگاه، جایگاه مشورت در سیره معصومین(ع) و حقوق متقابل حاکمیت و جامعه، پای گفت‌وگو با حجت‌الاسلام و المسلمین مهدی شریعتی‌تبار، عضو هیئت‌علمی بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی نشسته‌ایم. این گفت‌وگو، بازخوانی متفاوتی است از اینکه چرا مردم، «موضوع» حکمرانی نیستند، بلکه خود «فرایند» حکمرانی‌اند.

■ **به‌عنوان مطلع بحث، تأکیدهای مستمر رهبر شهید بر نقش مردم در نظام اسلامی را چگونه باید تحلیل کرد؟ آیا با یک راهبرد هوشمندانه سیاسی مواجهیم یا موضوع عمیق‌تر از این حرف‌هاست؟**

در این خصوص پاسخ کوتاه من این است: اگر این نگاه را صرفاً یک «تاکتیک سیاسی» یا «تعارف دیپلماتیک» بدانیم، دچار خطای محاسباتی شدیدی شده‌ایم. تأکید بر نقش مردم در گام‌های استوار انقلاب اسلامی، دقیقاً در شاکله و مبانی اعتقادی اسلام و آموزه‌های دینی ریشه دارد. وقتی متن قرآن کریم، روایات معصومین(ع) و خطبه‌های نهج‌البلاغه را ورق می‌زنید، متوجه می‌شوید حضور مردم، یک عنصر حاشیه‌ای یا تزئینی نیست؛ بلکه شالوده نظام اسلامی است. حکمرانی اسلامی بدون مردم، مثل جسمی بدون روح است. بنابراین، توجه به مردم در اندیشه ایشان، امتداد مستقیم آموزه‌های بحث و ولایت است.

■ **تصویر قرآن کریم از این «همراهی مردمی» چیست؟ قرآن چگونه توان و اقتدار یک جامعه اسلامی را تحلیل می‌کند؟**

مانند شوخی‌های خارج از عرف، اختلاط‌های بدون حریم، سهل‌انگاری در پوشش و رعایت نکردن حیای کلامی در گفت‌وگوی میان خویشاوندان نامحرم (مانند دختر عمو، پسر عمو، شوهرخاله، زن دایی و...) رواج می‌یابد. پیامبر گرامی اسلام(ص) در هشدار صریحی می‌فرمایند: «از ورود و خلوت‌کردن(بر زنان غایب(زنانی که شوهرانشان حضور ندارند یا نامحرمانی که در معرض اختلاط هستند) بپرهیزید... پس همانا خویشاوند مرد نامحرم(که با سهل‌انگاری در خانه تردد می‌کند) به منزله مرگ(و هلاکت دین) است.» (الکافی ج ۵) این تعبیر هشداری و کوبنده(الْخُمْوَ الْمَوْتُ) هشداری است به خانواده‌ها که نباید به بهانه فامیل بودن، نسبت به حریم‌های شرعی تساهل به خرج دهند؛ چرا که آسیب‌های روانی و اخلاقی ناشی از آن، کبان خانواده را تهدید می‌کند. تعبیر الْمَوْتُ (مرگ) در این روایت، نشان‌دهنده آسیب‌بزرگ نادیده‌گرفتن این حدود و عادی‌سازی تدریجی است؛ یعنی قبح‌گناه یا سهل‌انگاری در نگاه و کلام، قدم به قدم رنگ می‌بازد و اعتماد درون خانوادگی را فرسایش می‌دهد. در مواجهه با این آسیب، خانواده‌ها باید به جای برخورد‌های سلبی خشن، از ابزار توجیه منطقی و الگودهی زیبایی عاطفی استفاده کنند؛ به این معنا که با تکریم خویشاوندان در چارچوب‌های شرعی، نشان دهند زیبایی ارتباطات خانوادگی به رعایت این مرزهای دقیق و ایمن‌بخش بستگی دارد.

برای شناخت بهتر لایه‌های پنهان این چالش‌ها، ضروری است بدانیم چگونه برخی رفتارهای به ظاهر ساده در میهمانی‌ها، می‌توانند ناخواسته حصارهای عاطفی و شرعی خانواده را تضعیف کنند. در این میان، سه آسیب کلیدی در مناسبات امروز خانواده‌ها بیش از همه خودنمایی می‌کند که نیازمند توجه ویژه است:
۱. **لفظ فامیل مثل برادر و خواهر است:** یکی از روزنه‌های نفوذ آسیب، تغییر عنوان شرعی یا توجیهات عاطفی است. چون ورود خویشاوند نامحرم با اعتماد اولیه همراه است، اگر مراقبت وجود نداشته باشد، لغزش در آن ویران‌کننده‌تر از غریبه‌ها خواهد بود.

۲. **فرایند تدریجی فرسایش حیا:** هیچ آسیب اخلاقی ناگهانی رخ نمی‌دهد؛ این مسیر با شوخی‌های به ظاهر بی‌خطر و چت‌های فامیلی آغاز شده و به مرور قبح‌گناه را می‌شکند.
۳. **تخریب اعتماد ناشویی:** صمیمیت‌های بدون ضابطه یا نامحرمان فامیل، ناخودآگاه بذ مقایسه، سوءظن و کاهش تمرکز عاطفی بر کانون خانواده را می‌کارد.

■ **نقش تربیتی والدین و راهکارهای ایجابی در عفاف و حریم‌داری**

نوجوان امروز، بیش از آنکه به پند و اندرزهای زبانی نیاز داشته باشد، به تماشای رفتار مقتدرانه و متعهدانه در والدین خود محتاج است. امام باقر(ع) در بیان اهمیت تربیت دینی می‌فرمایند: اَمُرُّوْا صَبِيَّانَكُمْ بِالْصَّلَاةِ... وَخُذُوهُمْ بِالْأَدَبِ. (مستدرک الوسائل ج ۳، ا ۳) اگر در یک خانه، والدین در زمینه رعایت حریم‌ها در فضای واقعی و شبکه‌های اجتماعی حساسیت به خرج دهند، فرزندان نیز این الگوی ارزشمند را درون‌سازی خواهند کرد.

نگاه عمیق‌تر به این اصل راهبردی نشان می‌دهد اقتدار تربیتی والدین در حوزه عفاف و حریم‌داری، نیازمند یک رویکرد پیوسته و هوشمندانه است. در دنیای پرهیاهوی امروز که هنجارهای سنتی و دینی از هر سو زیر بمباران فرهنگ تساهل و غرب‌گرایانه و شرق‌مآبانه قرار دارند، خانه نخستین و امن‌ترین سنگر صیانت از دین، روان و شخصیت نسل نوپدید است. وقتی نوجوان مشاهده می‌کند پدر و مادر او با وجود احترام عمیق به صله‌رحم و خویشان، خطوط قرمز الهی را با قاطعیت، وقار و آرامش حفظ می‌کنند، این پیام ناخودآگاه در جان‌ش نقش می‌ی‌پند که رعایت حریم، نه نشانه‌ای از عقب‌ماندگی، بلکه عین شخصیت، صلابت و اعتماد به نفس است. به بیان دیگر، انتقال این ارزش‌ها فراتر از آموزش‌های رسمی است؛ این امر در جریان زندگی روزمره، نحوه سلام کردن‌ها، نوع نشست‌وبرخاست‌ها و حتی تبادل پیام‌ها در بستر خانوادیه به فرزند تدریجی می‌شود. برای اجرایی کردن این رویکرد، راهکارهای زیرپیش‌روی والدین وغدغه‌مند است.

عضو هیئت علمی بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی تبیین کرد

نقش مردم در حکمرانی اسلامی؛ از تبیین تا تحقق

قرآن در آیه ۶۲ سوره انفال، یک الگوی بی‌نظیر و خیره‌کننده ارائه می‌دهد: آنجا که خطاب به پیامبر(ص) می‌فرماید: «هُوَ الَّذِي آتٰكَ بِصُرَّةِ الْوَالْمُؤْمِنِيْنَ» (اوست که تو را با یاری خود و مؤمنان تأیید کرد). دقت کنید! خداوند در این آیه، «نصرت الهی» را دقیقاً در کنار «همراهی مؤمنان» قرار می‌دهد. یعنی قدرت واقعی یک حاکمیت اسلامی از منبع سرچشمه‌ی می‌گیرد. تأیید غیبی و سرمایه اجتماعی قرآن تصریح می‌کند الفت و صمیمیتی که میان دل‌های مردم شکل گرفت، با تمام ثروت‌های مادی دنیایی قابل خریداری نبود. این ایمان بود که دل‌ها را گره زد و از مردم، یک پشتوانه شکست‌ناپذیر ساخت. بنابراین، مردم فقط مخاطب تصمیم‌های حکومت یا دریافت‌کننده خدمات نیستند؛ آنان در پیشبرد اهداف جامعه اسلامی نقش دارند و حضورشان یکی از عوامل قدرت و موفقیت نظام است.

■ **یکی از نکات برجسته در سیره نبوی، مسئله «مشورت» است. قرآن حتی در آیه ۱۵۹ سوره آل عمران، پیامبر(ص) را مکلف به مشورت می‌کند؛ اهمیت این دستور در چیست؟**
این آیه شاهکار زیست سیاسی اسلام است. قرآن ابتدا می‌فرماید: «فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لَبِثَ لَکُمْ»؛ یعنی ای پیامبر، به برکت رحمت الهی، نرم خو و مهربان بودی و اگر خشن و سخت‌دل بودی، مردم از گرد تو پراکنده می‌شدند. این یعنی «اخلاق و عطوفت» پیش شرط جامعه‌سازی است.

سبب بلافاصله دستور می‌دهد: «فَاعْفُ عَنَّهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِی الْأَمْرِ»؛ از آنان درگذر، برایشان طلب آموزش و در کارها با آنان مشورت کن. مشورت در اینجا یک پیشنهاد اخلاقی یا توصیه صرف اجتماعی نیست، یک الزام حکمرانی و دستور قرآن کریم است.

■ **در اینجا یک پرسش تحلیلی و مهم مطرح می‌شود: پیامبر اکرم(ص) متصل به وحی و دارای مقام عصمت**

۱. **ترسیم مرزهای محترمانه اما قاطع:** این مرزگذاری نباید با کج‌خلقی یا خشونت همراه باشد، بلکه با لیخند و متانتی همراه با اعتماد به نفس انجام می‌شود. وقتی والدین در عین صمیمیت با فامیل، در رفتار و گفتار خود دارای وقار و صلابت باشند، اطرافیان نیز خود به خود حریم‌های آنان را محترم می‌شمارند و از رفتارهای نامناسب پرهیز می‌کنند.
۲. **اقتناع عقلانی به جای اجبار تحکمی:** نوجوان باید در یاد این حریم‌ها برای محدود کردن او نیست؛ برای حفظ ارزش و گوهر وجودی او است. وقتی او به این باور برسد که حیا به معنای ارزشمند بودن است و برای هر کسی بذل توجه نمی‌کند، خود مشتاقانه به استقبال رعایت این حدود می‌رود.

۳. **مدیریت فضای مجازی خانوادگی:** فضای مجازی دیگر یک حریم خصوصی نیست؛ امتداد اتاق نشیمن خانه است. والدین باید با نظارت هوشمندانه بر چت‌های فامیلی و حساسیت بجانسبت به تصاویر یا محتوای نامناسب ارسالی، از ورود آسیب‌های ذهنی و روانی ناشی از عادی‌سازی روابط نامحرم به حریم نوجوان و جوان جلوگیری کنند.

۴. **تربیت بازبان عمل (الگودهی عینی):** اگر پدر و مادر در گفتار، مدافع حیا باشند اما در عمل دچار سهل‌انگاری؛ نوجوان دچار تعارض شخصیتی و بی‌اعتمادی می‌شود. عمل متعهدانه والدین، قوی‌ترین عاملی است که باورهای دینی را به‌طور عمیق و ماندگار در قلب و جان فرزند تثبیت می‌کند.

۵. **انتخاب آگاهانه دورهمی‌ها:** معاشرت با کسانی که برای ارزش‌های دینی و اخلاقی احترام قائل‌اند، مسیر تربیت را بسیار هموارتر می‌کند. خانواده باید محیط‌هایی را برای معاشرت برگزیند که در آن، فرزند برای حفظ حریم‌ها احساس غریبی نکند. برعکس در محیطی همسویا ارزش‌های خود قرار بگیرد.
۶. **جایگزینی تفریح‌های سالم:** نقد آسیب‌ها بدون ارائه جایگزین، نوجوان را دچار خلأ و سرخوردگی می‌کند. باید با تقویت تفریحات سالم، مهیج و نشاط‌آور خانوادگی، حلاوت صله رحم را بدون آلودگی به حوزه‌های پرخطر، به کام نسل نو چشاند و جای خالی دورهمی‌های کاذب، گناه‌آلود و بی‌حریم را پر کرد.

■ **جمع‌بندی؛ حیا، سپر حفاظتی خانواده اصیل**

رعایت مرزهای محرمیت و صمیمیت، خط کشیدن دور خانواده نیست؛ ایجاد دژی استوار در برابر آسیب‌های پنهان دنیای امروزی است. دین‌داری لذت‌بخش و مؤمنانه در خانه، زمانی تجلی می‌یابد که قوانین الهی نه به عنوان محدودیت‌های دست‌وپاگیر، بلکه به عنوان بال‌های پرواز انسان به سوی آرامش حقیقی و عزت‌خانوادگی تجربه‌زیستی شوند تا نسلی عقیف و بروخوردار از سلامت روان پرورش یابد. صیانت از حریم خانواده و تربیت نسلی عقیف، علاوه بر یک دغدغه فردی، سنگ بنای شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی و گامی استوار در مسیر تدارک جامعه‌پذیری ظهور است. خانواده‌های پاک، منسجم و پایبند به حدود الهی، سول‌های بنیادین جامعه‌ای هستند که پرچم معنویت ناب توحیدی را در عصر ظهور برافراشته خواهند کرد و این سرمایه‌گذاری تربیتی، تحقق‌یخش آرمان‌های بلندبیانیه گام دوم انقلاب در ترویج اخلاق و معنویت در سطح جامعه اسلامی خواهد بود.

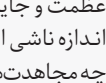
گفت‌وگو

واکاوی جایگاه بی‌بدیل، مقامات اکتسابی و سیره عملی فاطمه معصومه(س) در گفت‌وگو با حجت‌الاسلام حسینی قمی

حضرت معصومه(س)؛ تجلی حیا و آینده‌دار ولایت رضوی

دهم ربیع‌الثانی یادآور غروب ستاره‌ای است که نورش پهنه ایران را به حریم امن الهی بدل کرد. حضرت فاطمه معصومه(س) نه تنها پاره تن موسی بن جعفر(ع) و خواهر گرامی امام رضا(ع)، بلکه تجلی‌گاه عصمت و طهارتی است که در مسیر پیوستن به برادر، در قم رحل اقامت افکند تا این خاک را به دارالمؤمنین و مأمن شیعیان تبدیل کند.

در روزهایی که سوگوار این بانوی کریمه(س) هستیم، در گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین سیدحسین حسینی قمی، کارشناس دینی به بررسی جایگاه معنوی، فضائل اکتسابی و ابعاد زیارت ایشان پرداخته‌ایم. همراه ما باشید.

عظمت و جایگاه والای حضرت فاطمه معصومه(س) تا چه اندازه ناشی از انتساب به خاندان عصمت است و ایشان با چه مجاهدات و فضائل اکتسابی به این مرتبه دست یافتند؟ در بررسی مقامات حضرت معصومه(س) باید میان دو دسته از فضائل تمایز قائل شد؛ بخشی از مقامات ایشان تفضلی است، یعنی موهبتی الهی به واسطه فرزند امام، خواهر امام و عمه امام بودن که دست ما نیست. اما بخش مهمی از عظمت این بانو، ناشی از مقامات اکتسابی و مجاهدت‌های درونی خود ایشان است.

نخستین خصیصه برجسته ایشان، صبر و استقامت در برابر سخت‌ترین ابتلائات روزگار بود. بانویی که از حدود ۱۰ سالگی، شاهد زندانی شدن‌های مداوم پدر بزرگوارشان حضرت موسی بن جعفر(ع) بودند و پس از سال‌ها فراق، داغ شهادت مظلومانه پدر را به جان خریدند و در ادامه نیز صبورانه رنج دوری از برادر گرامی‌شان، امام رضا(ع) را تحمل کردند.

دومین جلوه از مقامات اکتسابی ایشان، اوج بندگی و مقام عبادی شورانگیزشان است. حضرت معصومه(س) در مسیر هجرت، تنها حدود ۱۷ روز در قم اقامت داشتند، اما تهجد، نماز شب و مناجات‌های خالصانه ایشان در همان مدت کوتاه، آن محل را برای همیشه به «بیت‌النور» تبدیل کرد؛ مکانی که هنوز هم عطر عبادت و نوری الهی در آن جاری است.

سومین عنصر شاخص در زندگی این بانوی باکرامت، حجاب، عفت و متانت بی‌نظیر ایشان در سخت‌ترین شرایط سیاسی و اجتماعی بود. در دوران خفقان عباسی که یاران امام در زندان و تحت تعقیب بودند و امکان ازدواج فراهم نشد، ایشان پایداری بر ایمان و طهارت نفس را نشان دادند. این الگوی حیا و دین‌داری ثابت می‌کند انسان در هر شرایط سختی می‌تواند گوهر ایمان و ارزش‌های الهی خود را حفظ کند و به قله‌های کمال دست یابد.

■ **چگونه این طهارت نفس و مجاهدت‌های فردی در مسیر ولایت‌مداری تجلی یافت و چه پیوند معنوی میان آستان حضرت فاطمه معصومه(س) و بارگاه منور برادرشان امام رضا(ع) وجود دارد؟**

تجلی تمام آن فضائل اخلاقی و عبادی، در حرکت تاریخی و هجرت ولایت‌مدارانه حضرت معصومه(س) به سوی خورشید خراسان نمود یافت. هجرت ایشان یک سفر جغرافیایی ساده نبود، بلکه یک جریان عمیق معرفتی در مسیر نصرت‌ولی‌خدا بود که قم را به «عُشْن آل محمد(ع)» و حرم اهل‌بیت(ع) تبدیل کرد.

در معارف دینی ما، مزار مطهر حضرت معصومه(س) دروازه ورود به ساحت ولایت امام رضا(ع) شناخته می‌شود. بزرگان و مراجع عظام ما همواره به این پیوند وثیق واقف بودند؛ چنان‌که در سیره مرحوم آیت‌الله العظمی بروجردی(ره) نقل شده است که ایشان حتی وقت ملاقات به برخی از رجال و حاکمان وقت نمی‌دادند، مگر آنکه آنان ابتداء به زیارت حضرت معصومه(س) بروند و می‌فرمودند نباید کسی وارد قم شود و به دیدار من بیاید، اما حرم این بانوی بزرگوار را زیارت نکند. ایشان حتی وصیت فرمودند در جایی مدفون شوند که زیر پای زائران حضرت فاطمه معصومه(س) باشد.

مرحوم علامه طبرسی(ره) نیز در تفسیر مجمع البیان ذیل آیه شریفه «وَوَاعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِيْنَ لَيْلَةً وَاتَّخَفْنَا هَاهُنَا بِعَشْرِ» به اربعین‌نشینی و طی مراحل سیر و سلوک حضرت موسی(ع) برای دریافت تورات اشاره می‌کند؛ حضرت معصومه(س) نیز با مجاهدت، صبر و سیر معنوی در مسیر ولایت برادر، به نقطه‌ای رسیدند که زیارتشان همسنگ زیارت معصوم و موجب وجوب بهشت‌شد.

■ **اکنون در وفات این بانوی کریمه، چگونه می‌توانیم از سطح عواطف سوگواری فراتر رفته و معرفت حقیقی نسبت به آستان حضرت فاطمه معصومه(س) را در زندگی خویش جاری کنیم؟**
برای نیل به معرفت حقیقی، نخست باید نگاهمان را به مقام والای حضرت فاطمه معصومه(س) ارتقا دهیم و ایشان را فراتر از یک امام‌زاده معمولی، به عنوان کریمه اهل‌بیت(س) و ولی‌خدایی بشناسیم که زیارتشان همسنگ زیارت معصوم است. ارادت به این آستان نورانی صرفاً در طلب حاجت‌های دنیوی خلاصه نمی‌شود، بلکه اصل و حقیقت زیارت، درک مقام معنوی و گام نهادن در مسیر بندگی است.

توصیه بنده به ارادتمندان و زائران در ایام سالروز رحلت ایشان، تدبیر و مداومت بر قرائت زیارت‌نامه مأثور و اختصاصی ایشان است؛ زیارت‌نامه‌ای که از زبان امام معصوم(ع) صادر شده و سرشار از عالی‌ترین معارف توحیدی، ولایی و انسان‌ساز است. بهترین سوگواری و تکریم در عزای حضرت معصومه(س) این است که سیره عملی ایشان را در عرصه عبادت خالصانه، صبر و استقامت در ابتلائات و عفاف و حیا علوی به الگوی زیست مؤمنانه خود بدل کنیم. با این رویکرد است که سوگواری ما از سطح احساسات محض به مقام بلند معرفت ارتقا می‌یابد و شایستگی بهره‌مندی از شفاعت وسیع این بانوی باکرامت را برپایمان فراهم می‌کند.